

Kettusviesti 3/2013

Sisältö

<i>Puheenjohtajan palsta</i>	3
<i>Kesän 2013 Sukukokouksen ohjelma</i>	4
<i>Kuolismaan ja itäkylien pyhätöt</i>	5
<i>Vuoden 1962 tapahtumia</i>	13

Etusivun kuvassa Ilomantsin Mustajoki huhtikuussa 2013

Ilomantsin ev.lut. seurakunnan pääkirkko rakennettiin vuonna 1796 Henrik Johan Mechelinin johdolla. Kirkon sisäkattoon Samuel Elmgren maalasi vuosina 1830 - 83 noin 100 enkeliä. Kirkko sijaitsee Malisenmäellä, lähellä Ilomantsinjärven rantaa.

Puheenjohtajan palsta

Tuula Luomala

Hiihtäjien vinkkelistä katsottuna talvi on ollut loistavan runsasluminen, jota myös laskettelukeskukset ovat kiitelleet ja kävijämäärien perusteella hihkuneet hyvää bisnestulostaan.

Kaikkien on syytä viimeistään nyt herätä talvihorroksesta ja havahtua kesän tuloon ja ilmoittautua mahdollisimman pian sukuseuran kokoukseen, joka pidetään Joensuussa 29 päivänä kesäkuuta.

Jotta sukuseura pystyy jatkamaan toimintaansa, on tärkeää, että tapaamme toisemme ja päätämme yhdessä seuran toiminnasta. Niinpä jokainen meistä on tärkeä lenkki Kuolismaan Kettusten sukuseurassa ja puheenjohtajan ominaisuudessa toivon runsasta osallistumista kesätapaamiseen. Kokouspaikka on keskellä Joensuuta, joten sinne on helppo tulla niin omalla autolla, bussilla tai junalla.

Tarkat ohjeet ja hinnat ilmoittautumiseen löytyy www.kuolismaankettuset.fi / sukukokoukset kohdasta.

Nyt kännykät esiin ja ilmoittautumaan! Ilmoittautumiset mielellään 15.5.2013 mennessä jollekin meistä. (Ilmoittautua voi myös nettisivujen Palaute/Yhteydenotto sivuston kautta)

Kerromme mielellämme lisää:

Jaakko puh 0400 576537 - Ensio puh 050 5213630 - Eeva puh 0400 121611 - Tuula puh 044 3120847

Muista ilmoittaa mahdolliset ruoka-aineallergiat!

Nähdään lauantaina kesäkuun 29 päivä Joensuussa!

Tuula

Iomantsin ort. seurakunnan pääpyhäkkö - profeetta Elialle pyhitetty temppeli - on järjestyksensä jo kuudes ortodoksinen kirkko Iomantsissa. Pietarilaisen arkkitehti Dimitrij Sadovnikovin suunnittelema kirkko vihittiin käyttöön 1892. Pohjaratkaisultaan Pyhän Elian kirkko on ristimuotoinen ja edustaa rakennustyylyltään myöhäistä uusklassismia. Suomen ortodoksisista puupyhäköistä se on kooltaan suurin. Kirkon lähellä, Iomantsinjärven rannassa, on Kokkonniemen kalmisto jonne ennen vanhaan haudattiin ortodokseja.

Kesän 2013 Sukukokouksen ohjelma

1. Sukukokouksen avaus
2. Suvivirsi, yhteislaulu
3. Sukuhartaus (Kyösti Kettunen)
4. Uuden Kunniajäsen nimen julkaiseminen
5. Kuolismaan Kettusen vuosikokous, jossa vuosikokousasioiden lisäksi on käsittelyssä sääntömuutos

vanha

16 § Sukuseuran varsinainen sukukokous pidetään hallituksen kutsusta sen määräämässä paikassa ja määräämänä aikana parittomina vuosina eli kahden vuoden välein. Kokouksesta on ilmoitettava seuran jäsenille vähintään neljä viikkoa aikaisemmin kutsulla, joka on julkaistu sanomalehdissä tai annettu tiedoksi kirjeellä. Ylimääräiseen sukukokoukseen kutsutaan seuran jäsenet hallituksen toimesta sanomalehti-ilmoituksella tai kirjeellä vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta.

uusi

16 § Sukuseuran varsinainen sukukokous pidetään hallituksen kutsusta sen määräämässä paikassa ja määräämänä aikana parittomina vuosina eli kahden vuoden välein. Kokouksesta on ilmoitettava seuran jäsenille vähintään neljä viikkoa aikaisemmin kutsulla, joka on julkaistu sukuseuran kotisivuilla tai sanomalehdissä tai annettu tiedoksi kirjeellä/sähköpostilla. Ylimääräiseen sukukokoukseen kutsutaan seuran jäsenet hallituksen toimesta sukuseuran kotisivuilla tai sanomalehti-ilmoituksella tai annettu tiedoksi kirjeellä/sähköpostilla vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta.

6. Valitaan vuosikokoukseen puheenjohtaja
7. Valitaan vuosikokoukselle sihteeri
8. Valitaan sukukokouksen pöytäkirjantarkastajat (2), jotka toimivat samalla ääntenlaskijoina

Kuolismaan Kettuset -nimisen sukuseuran vuosikokous 2013

- 1. Hyväksytään edellisen kauden toimintakertomus,
- 2. Hyväksytään edellisen kauden tilit ja päätetään vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille,
- 3. Vahvistetaan hallituksen laatima kaksivuotiskauden toimintasuunnitelma ja talousarvio,
- 4. Valitaan hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle,
- 5. Valitaan kaksi varsinaista toimentarkastajaa ja kaksi varatoimentarkastajaa tarkastamaan toimintakauden tilejä ja seuran hallintoa,
- 6. Päätetään jäsenmaksun suuruudesta,
- 7. Päätetään toimintakauden varainhankinnasta,
- 8. Päätetään sääntöjen 16 § muuttamisesta hallituksen ehdotuksen pohjalta.
- 9. Päätetään muista kokouskutsussa mainituista asioista.
- 10. Vuosikokouksen päättäminen

9. Muut asiat

10. Sukukokouksen päättäminen. Yhteislaulu

Sukulounas ja kahvitarjoilu

klo 19.00 - Teatteriesitys Turvetta ja timantteja (ilmoittauduttava erikseen hinta 24 €/hlö)

Kuolismaan ja itäkylien pyhätöt

Ensio Kettunen

Tsasounat olivat kylien rukoushuoneita. Ne olivat yleensä hirsirakennuksia, jotka olivat kattoa myöten koristeltuja. Tsasounan yhteydessä oli monissa kylissä kyläkalmisto. Kuolismaan tsasouna rakennettiin vuonna 1870. Tsasouna sijaitsi Kuolismaan kylävaaran itäpuolella, Kyläjärven rannalla. Samalla paikalla oli sijainnut Kuolismaan aikaisempi tsasouna, joka oli rakennettu 1800-luvun alussa. Tsasouna oli pyhitetty Apostoleille Pietarille ja Paavalille. Perimätiedon mukaan Kuolismaan tsasouna oli tehty vanhan aitan hirsistä. Arkkipiispa Hermannin käynnin jälkeen 1930-luvulla sitä kunnostettiin. Yksihuoneinen pyöröhirsinen tsasouna oli sisämitoiltaan 5,5 m x 6,5 m. Pyhätön molemmilla sivuseinillä oli pienet ikkunat. Kuolismaassa Petrunpäivänä 12. heinäkuuta pidettiin praasniekat. Praasniekan aikana tsasounassa pidettiin juhla jumalanpalvelus. Kyläkalmistossa oli muistopalvelus edesmenneille vainajille. Muuna aikana tsasounan käyttö oli vähäistä. Talvisaikaan tsasounaa käytettiin vain hautajaisissa.

Kuolismaan tsasouna ja kalmisto järven takana kuusikossa

Kuolismaan tsasounalla hautajaiset 1930-luvulla

Kuolismaan tsasouna sijaitsi vajaan 100 metrin päässä Kyläjärven rannasta. Kuolismaan Sairas-

maja oli lahden vastapuolella. Tsasounasta järvelle päin oli suuripuinen kuusikko, jossa sijaitsi kyläkalmisto. Kävin 2000-luvulla kahteen kertaan tsasounan ja kalmiston paikalla, mutta en löytänyt tsasounan kivijalkoja, ainoastaan muutamia hautakumpuja. Ensimmäisen käynnin aikana vanhan kalmiston ikikuusikko oli vielä pystyssä. Vuonna 2006 kuuset ja männyt oli kaadettu metsäkoneilla. Kuolismaan kylän asukkaista pääosa oli ortodokseja, mutta luterilaisten määrä kasvoi vuosien kuluessa useisiin kymmeneen. Kylässä elettiin uskontojen erilaisuudesta huolimatta suhteellisen sopuisaa yhteiseloa pienistä uskonnollisista huolimatta. Enemmän riitoja aiheutti seurakuntien papisto.

Kuolismaan pappilassa Lyyli Kettunen ja Sanni Karvinen

Hannes Makaroff herätti Aamunkoitto-lehdessä keskustelua siitä, miksi luterilainen kirkko aikoi sijoittaa Kuolismaahan valtion palkkaaman rajaseutupapin ja rakentaa sinne rukoushuoneen, vaikka kylässä oli vain 14 luterilaista ja 145 ortodoksia. Keskustelu lienee alkanut siitä, että rukoushuoneesta oli laadittu rakennuspiirustukset ja sille oli varattu 8 ha tontti Vuottoniemen tienhaarasta. Kirkkoa, pappilaa ja hautausmaata varten luterilaiset vaihtoivat maata Enso-Gutzeitin kanssa. Rukoushuoneen rahoitus olisi tullut osittain valtion kassasta. Valtio olisi näin tukenut luterilaisten muuttohalukkuutta rajaseudulle. Ortodokseissa heräsi epäily, että ortodoksit haluttiin liittää luterilaiseen kirkkoon. Ortodoksit vaativat selvitystä luterilaisen kappelin

tarpeellisuudesta. Ortodoksisen seurakunnan mielestä valistustyötä oli itäisissä kylissä tehtävä, mutta valistuksen oli oltava ortodoksisista. Ortodoksit pelkäsivät, että luterilaisen kirkon sisälähetytyön käännättävän rajaseudun ortodokseja luterilaisuuteen. Luterilainen seurakunta luopui rukoushuonehankkeesta vuonna 1937.

Perinteinen rajaseudun tsasounan rakennustyylili

Kuolismaan tsasouna, Piirros Lars Pettersson 1945

Luterilainen seurakunta kerkesi sijoittaa raja-seutupappilan Kuolismaahan 1930-luvun alussa. Siellä oli pappeina mm. Antti Haikarinen 1932 - 33 ja Onni Huuhtanen v. 1934 - 38. Vastavetona ortodoksinen seurakunta vaati, että seurakunnan on saatava toinen papin virka Kuolismaahan. Ennen vapaussotaa ortodoksisen seurakunnan toisen papin palkka maksettiin venäjältä. Vapaussodan jälkeen palkanmaksu kuitenkin päättyi ja toisen papin virka lakkautettiin. Vuoden 1935 kirkolliskokous päätti antaa Ilomantsin seurakunnalle avustuksen toisen papin palkkaukseen. Kirkollishallitus esitti toisen papin virkaan hakenutta Anatoli Ortamo, joka myös valittiin. Pappia varten vuokrattiin vuonna 1936 asunto Kuolismaasta. Anatoli Ortamo oli kirkkoherrana toimineen Simeon Okulovin veljenpoika. Vladimir Talsta toimi pappina Ortamon jälkeen vuosina 1938 - 1939 vuorotellen omapäiseksi kutsutun Demetrios Linnun kanssa. Talvisota keskeytti Linnun pappistoimet Kuolismaassa. Kuolismaan matka-

papin tehtäviin kuului käydä Ilomantsin itäkylissä; Vuottoniemellä, Liusvaarassa, Melaselässä ja Ontronvaarassa pitämässä palveluksia kerran tai kahdesti vuodessa.

Ylinen Liusjärvi ja Liuksen kylä sen rannalla

Liusvaaran ja Vuottoniemen kylissä asukkaat olivat pääsääntöisesti ortodokseja. Molemmissa kylissä oli tsasouna. Liusvaaran tsasouna rakennettiin kyläläisten toimesta vuonna 1917. Se oli hiukan Kuolismaan tsasounaa suurempi (8 m x 5 m). Tsasounassa oli etuhuone, kirkkosali ja perällä pieni alttarihuone. Tsasounaa korjattiin kesällä 1939 ja se oli pyhitetty Kristuksen taivaaseen astumiselle. Vuottoniemen tsasouna oli pyhitetty Jumalanäidin kuolonuneen nukkumiselle. Se sijaitsi Ala-Vuottojärven länsirannan niemessä. Tsasouna rakennettiin ennen vuotta 1844. Samalle paikalle rakennettiin uusi tsasouna 1900-luvun alussa. Tsasounassa oli etuhuone ja kirkkosali. Molemmissa kylissä oli kyläkalmisto järvenrannalla.

Vuottoniemen tsasouna

Melaselän Neitsyt Marian syntymän muistolle pyhitetty tsasouna rakennettiin vuosien 1750 - 1796 välisenä aikana. Uudempi tsasouna rakennettiin 1850-luvulla. Tsasouna oli kaksihuoneinen ja sen pinta-ala oli 40 m². Tsasouna sijaitsi Melaselän mäellä, kauniilla paikalla. Kalmisto sijaitsi aluksi kylän rannassa, mutta siirrettiin myöhemmin järven taakse Akanniemeen. Syksyisin Me-

laselän tsasounassa pidettiin kahden päivän praasniekat 8. – 9. syyskuuta Herran Äidin syntymän juhlanä. Ensimmäisenä päivänä ortodoksi-pappi piti tsasounassa liturgian, johon kaikki kylä-läiset mahdollisuuksien mukaan osallistuivat. **Ontronvaarassa** oli tsasouna jo 1700-luvun puoli-välissä. Kyläkalmistoon ei haudattu enää 1920-luvulla. Myös Ilomantsi ja Suojärven rajalla, Suo-järven puolella sijainneessa **Salmijärven** erämaa-kylässä oli tsasouna vielä v. 1939.

Syksyllä 1939 ortodoksinen seurakuntaneuvosto pyysi kirkollishallitukselta piirustukset uutta kirkkoa varten. Kauppias Mikael Piirainen testamētntasi 250.000 markkaa uutta kirkkoa varten. Vanhasta tsasounasta oli tarkoitus tehdä erään-lainen kirkollinen museo. Uuden kirkon raken-nushanke ei toteutunut, sillä talvisota keskeytti hankkeen valmistelun. Kuolismaasta itään, Vuot-toniemellä, Liusvaarassa ja Megrissä ortodoksit säilyttivät valta-asemansa aina talvisotaan saaka. Lopuksi voidaan todeta, että Kuolismaassa asuneet ortodoksit ja luterilaiset tulivat toimeen keskenään. Isäni asui Itkajärven rannalla. Heillä oli lähinaapurina Potkosten ortodoksiperhe. Lapset kävivät kylässä toistensa luona ja yhteistyö pelasi myös vanhempien kesken. Isäni ja hänen veljensä avioituvat sodan jälkeen ortodoksien kanssa. Molemmat avioliitot olivat onnellisia, eikä uskontojen välistä riitaa ollut havaittavissa.

Kuolismaan nuorisoa ja heidän pappinsa Ortamo

Ilomantsin luostarit

Kuolismaa oli 1500 – 1600 luvuilla ortodoksinen kylä. 1600-luvun lopussa kylään muutti ensimmäiset luterilaiset ja kylä alkoi muuttua kahden uskonnon kyläksi. Välillä kylän ortodoksit pakenivat venäjälle sotaa pakoon, mutta palasivat muutamien kuukausien tai vuosien aikana takaisin kotikyläänsä. Ilomantsin itäkylien erämaahan 1600-luvun lopulla pakeni Venäjältä joukko vanhauskoisia ortodokseja. He olivat Venäjän kirkon lahkolaisia, jotka olivat ajautuneet uskonkiistaan emäkirkkonsa kanssa. Ilomantsin Megriin ja Pahkalammelle perustettiin 1800-luvulla vanhauskoisten monasterit. Luostarin asukkaat olivat em. vanhauskoisia ortodokseja, jotka eivät hyväksyneet muihin uskontokuntiin kuuluvia ihmisiä. Liusvaarassa oli vanhauskoisilla pieni luostarin tapainen kelja, jonka toiminta-aika oli lyhyt.

Kuolismaan kalmisto ja tsasouna olivat vas. metsässä

Kuolismaan tsasounan paikka oli pellon päässä

Luostarit olivat kruununtorppia ja luostarin päämies oli kruunun torppari. Luostareissa harjoitettiin kasvinviljelyä, karjanhoitoa, maanviljelyä ja kalastusta. **Pahkalammen monasterin** perusti Venäjältä tullut Mark Alexandrov 1790-luvulla. **Megrin monasterin** perusti 1800-luvun alussa

Onofrei niminen mies. Luostarissa oli enimmillään 36 munkkia ja 1850-luvulla munkkien lisäksi naisia. Monasterit saivat toiminnan ylläpitämiseen lahjoituksia venäjältä aina 1860-luvulle saakka. Rahavirran ehtyessä luostarien toiminta alkoi hiipua. Pahkalammen luostari autioitui ensiksi 1870-luvun lopussa, Megrissä oli toimintaa aina 1900 - luvun alkuvuosiin saakka. Viimeiset kaksi munkkia poistuivat luostarista 1800-luvun lopussa. Viimeisimpänä kuoli nunna Varvara vuonna 1919. Suomen valtio osti rakennukset vuonna 1922 rajavartiostolle Mikael Bogdanovilta, joka muutti Möhköön kauppiaksi. Rajavartiosto käytti luostarirakennusta vartiotupana. Rakennus oli varsinainen taideteos räystäslautojen ja parvekkeiden leikkausten ja pitsikuviointien perusteella. Luostarirakennuksen lähellä oli metsänvartijan talo, jossa asui rajamies Julkunen. Rajavartiostosta pari kilometriä etelään päin järven rannalla oli Vana Vlasoffin talo. Jehki Vlasov toimi luostarin vuokratilijänä vuosisadan alussa. Tunnetuin merkkihenkilö, joka kävi Megrissä, oli runonkeruumatkoja kiertänyt nuori ylioppilas Eino Leino. Megrissä runoilija ihastui nuoreen Anjaan ja kirjoitti hänestä matkamuistelmiinsa runon, jossa sankarittaren nimi oli Anni. Eräs rajamies kertoi, että luostarissa oli heidän muuton aikana v. 1922 paljon ikoneita. Yksi huoneista oli ortodoksinen pyhättö. Rajavartioston väki pakkasi Megrin luostarista kahteen purilaskuormaan siellä olleet ikonit ja jumalanpalvelus kaluston. Näistä 23 ikonia päätyi Pohjois-Karjalan museoon.

Megrin monasteri siirtyi rajavartiostolle vuonna 1922

Megristä on Liusvaaraan noin viisitoista kilometriä. Ilomantsin kirkonkylälle kertyy matkaa lähes sata kilometriä. Isomummoni Fevronia Hurenja Sidorintytär Vlasoffin sukulaisia asui Megrissä vuosina 1800 - 1939. Megrin kylä tyhjäntyi toisen maailmansodan jälkeen ja siellä ei ole asu-

tusta. Harvat matkailijat löytävät tiensä Megrjärven kauniisiin maisemiin. Megrin vanhojen rakennusten sokkelit olivat vielä vuosituhannen vaihteessa näkyvissä. Lehtikuuset vartioivat entisen luostarin ja vartioaseman piha-alueita. Lyhyen matkan päässä järven keskellä kohoaa pieni kalmistosaari Venurinbonga, johon haudattiin aiemmin luostarin asukkaat. Entisen rajajärven, Megrjärven, eteläpäässä löytyy vielä talvisodan aikaiset taisteluasemat.

Pahkalammen luostarin paikalle rakennettiin rajavartioston vartiotupa

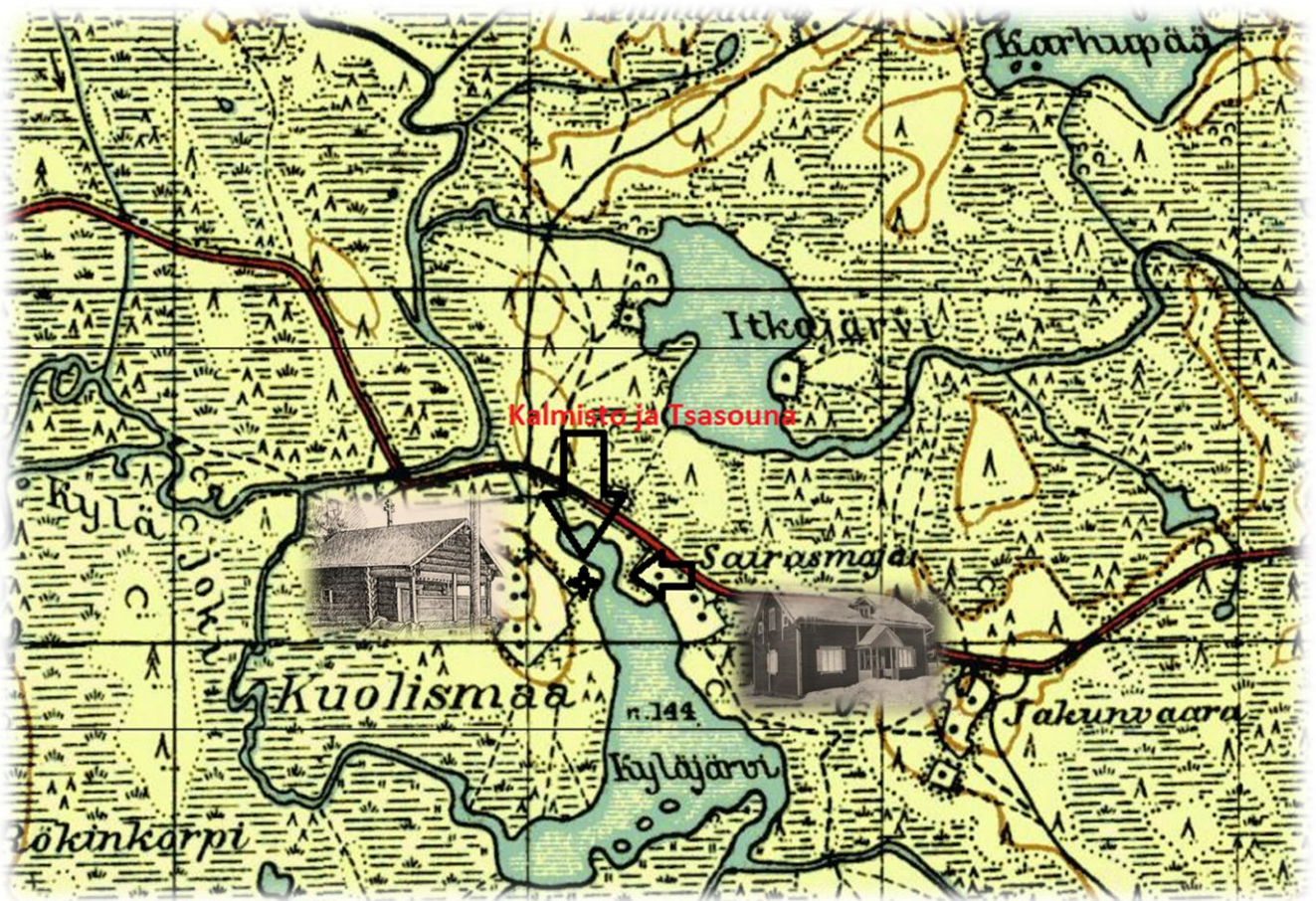
Samuli Paulaharjun matkakertomus Kuolismaan matkalta vuonna 1907:

Kirkolta taaskin itäistä maata kohden, ensin hevosella Möhköön ja siitä kolme peninkulmaa jalkaisin Kuolismaahan. Tie Möhköstä Kuolismaahan on vasta valmistettu, karkeahiekkainen, vaikea jalkaisin käydä, ei varsin hyvä hevosellakaan ajaa. Monet suuret suot se matkalla halkoo, monet jylhät korvet kulkee. Välillä viivähdän Lemiahossa, Lutikkavaarassa ja Miikkulanvaarassa. Kuolismaan kylä viisine, kuusine taloineen, Kettusineen, Hattusineen, Martiskaisineen on korkealla vaaralla Kuolismaanjärven, järvestä lähtevän joen ja Koitajoen välissä. Niin kuin muutkin Ilomantsin salokylät, on Kuolismaakin suurien soiden ympäröimä. Novgorodilaistaloja on kylässä kolme neljä, kaksi jotenkin täydellistä, toiset jo osaksi hajaantuneita. Asukkaat kylässä ovat enimmäkseen kreikkalaisuskoisia. Kettunen esim. on suomalainen". Kuolismaahan loppuu kärrytie. Jos lähtisi vielä idän alle painumaan, saisi polkaista metsätietä, talotonta taivalta 30 virstaa, ennen kuin tulisi Liuvukseen ja siitä toistakymmentä virstaa samanlaista tietä Mekriin rajalla. Jauhot ja muut tavarat, mitkä liuvukselaiset ja mekriläiset noutavat Möhköstä, saavat he kesällä Kuolismaasta alkaen neljän peninkulman matkan kulettaa purilaille tai hevosien selässä. Kuolismaasta palaan kirkolle.

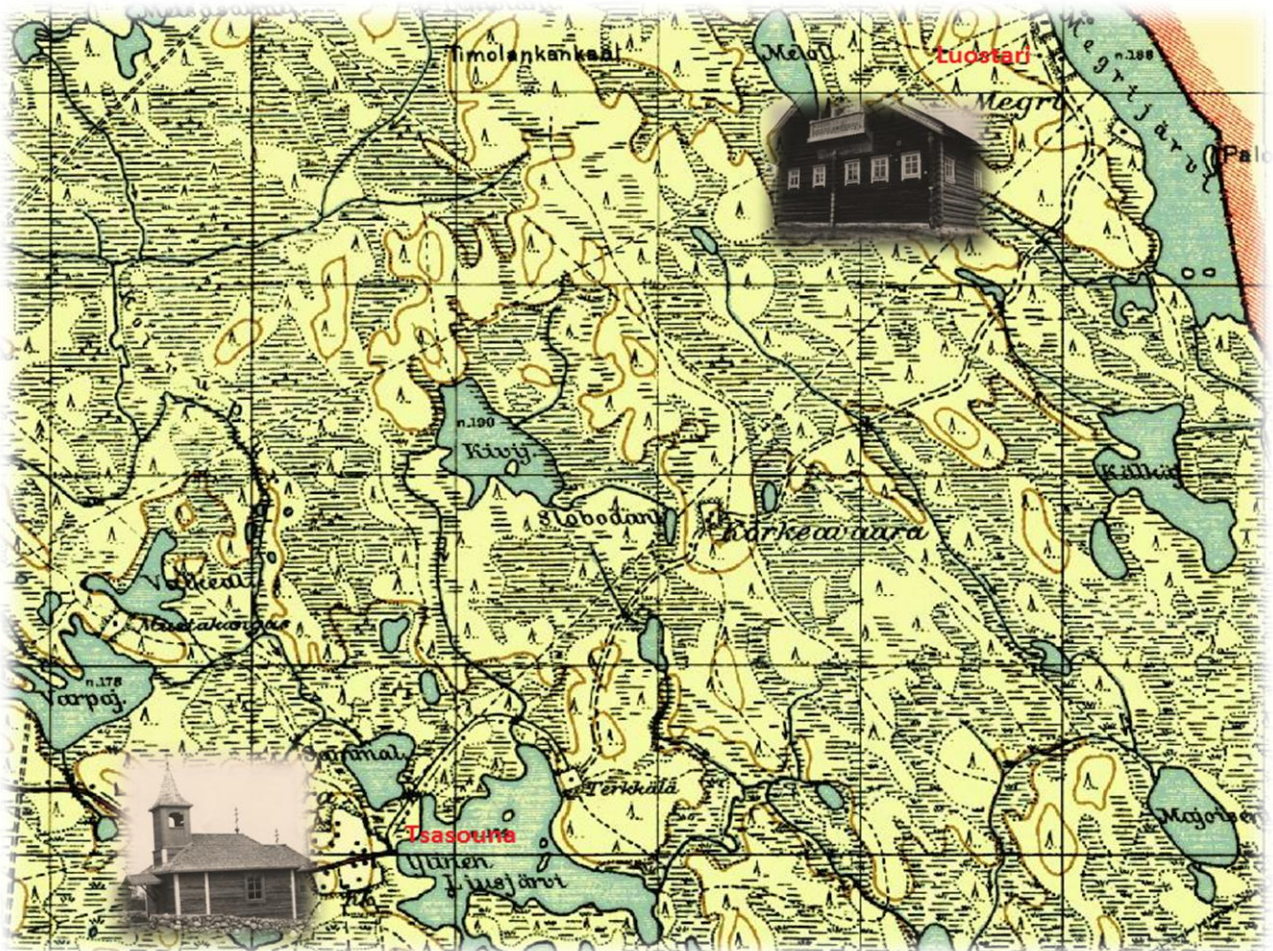
Kuolismaan Kalmisto ja tsasouna kuvan keskellä kuusikossa, vasemmalla Kuolismaan koulu ja oikealla Huotarinvaa.

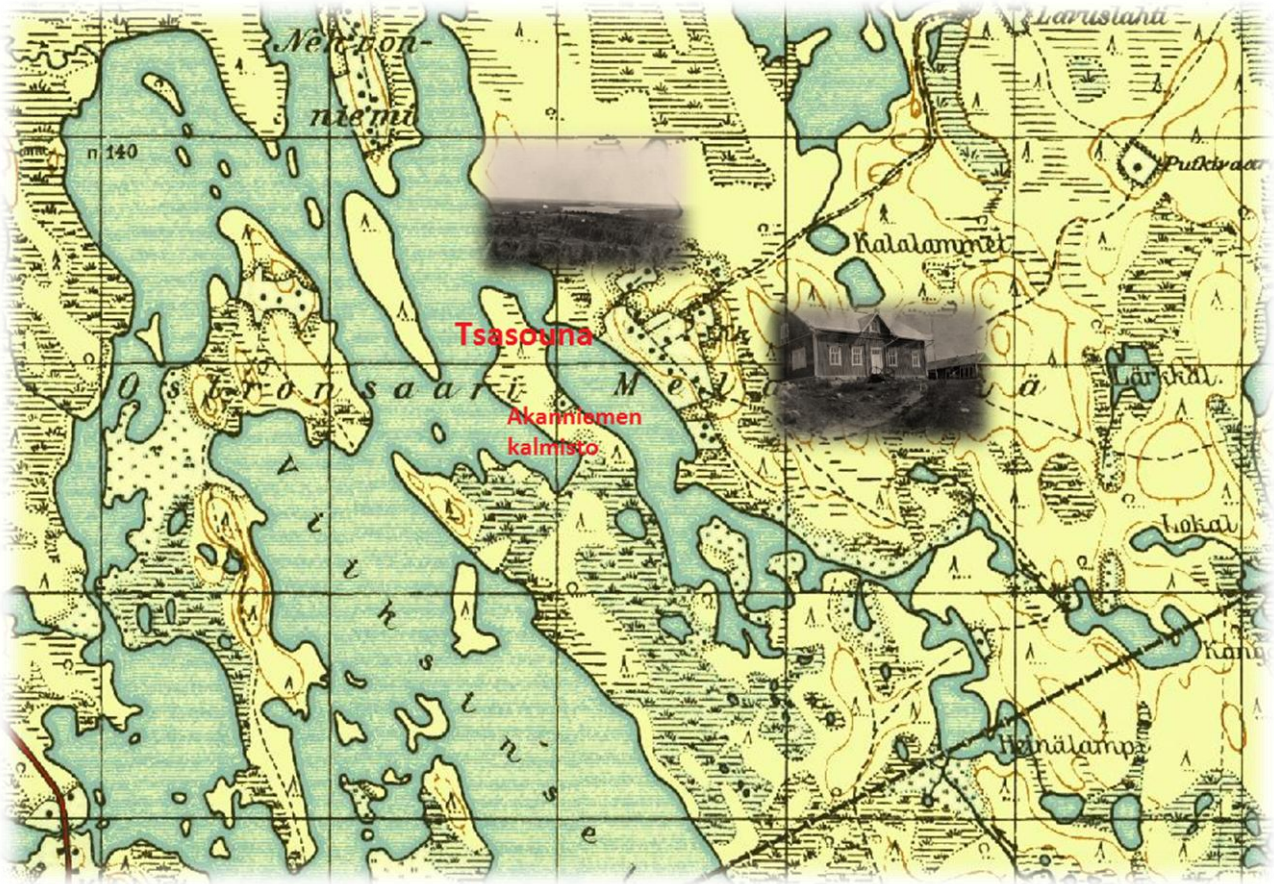
Kuolismaan tsasouna ja kalmisto Osipanlahdessa, vastapuolella Kuolismaan sairaumaja (www.karjalankartat.fi)

Vuottoniemen Jumalanäidin kuolonuneen nukkumiselle pyhitetty Tsasouna ja Pahkalammen luostari (www.karjalankartat.fi)

Liusvaaran Kristuksen taivaaseenastumiselle pyhitetty tsasouna vas. alhaalla ja Megrin luostari oik. ylhäällä (www.karjalankartat.fi)

Melaselän kylän kalmisto oli Akanniemessä ja tsasouna kylän pohjoispäässä. Koulu sijaitsi mäellä (kk) (www.karialankartat.fi)

Hattuvaaran tsasouna kesällä 1941 (SA-kuvat)

Vuoden 1962 tapahtumia

Ensio Kettunen

Vuosi 1962 alkoi pakkasessa. Kevättalvella lunta tuli normaali määrä. Tammi-helmikuun vaihte oli kylmä. Eräänä helmikuun viikonloppuna istuimme radiovastaanottimen ääressä. Saimme kuulla Puolan Zakopanessa olevat hiihdon MM-kilpailut livenä. Selostajina oli Paavo Noponen ja Pekka Lipponen. Eero Mäntyranta voitti kilpailuissa 30 kilometrin maailmanmestaruuden.

Talvi 1962 oli luminen ja kylmä

Helmikuun puolivälissä oli kova talvimyrsky. Lunta tuli kymmeniä senttejä muutaman tunnin aikana. Olimme sinä päivänä siskoni kanssa kahdestaan kotona. Vanhemmat sisarukset olivat koulussa. Isä oli kaatamassa polttopuita metsässä ja äitimme lähti aamulla lumipyryssä Laina Pyyntuokse mattoja kutomaan. Laina oli Matti Lackmannin tytär. Aika kävi pitkäksi ja lähdimme taapertamaan lumisateessa kohti Kuuksenvaaran kylää. Kerroin sisarelleni, että osaan mennä äidin luokse. Matka alkoi painaa jaloissa jo matkan puolivälissä. Kyläkaupan luona sisareni alkoi epäillä suunnistustaitojani. Istuimme tienviereen lepäämään. Isä oli saapunut kotiin ja havainnut lumessa meidän jäljet. Hän tuli jälkiä seuraten meidän perässä ja löysi meidän tienvarresta istumassa. Karkureissusta saimme rangaistukseksi loppupäivän vuodelepoa lakanoitten välissä. Maaliskuu oli kylmä ja öisin pakkasena laski yli 20 asteen. Vihdoin saapui kesä. Voidaanko sitä sanoa kesäksi, sillä koko kesäkuun satoi vettä. Alku-kesä oli lisäksi kolea. Kesäkuun lopussa mummoni Alma Kettunen täytti 70 vuotta ja sukumme koontui Alman syntymäpäiville. Se syntymäpäivä

taisi olla ainoa, jolloin näin isäni ”pienessä sieväs-sä”. Hän ei juonut alkoholia meidän lasten nähden. Syynä oli uskonvakaumus. Isäni oli seitsemän veljeksien joukossa keskimäinen, vanhin heistä kaatui Syvärillä huhtikuussa 1942.

Mummoni Alma Kettunen poikiensa kanssa 24.6.1962

Mummoni Alma ja miniät Alman 70-vuotispäivillä

Heinäkuussa oli muutamia lämpimiä päiviä, jolloin saimme heinätyöt tehtyä. Heinätöiden lomassa kävimme poikien kanssa seuraamassa uuden aikakauden alkua. Venakkosärkältä ja Särkkätien varresta alettiin vetää soraa keskustan rakennuksille kuorma-autoilla. Tutuksi tulivat senaikaiset kuorma-autot; Sisut, Fordit Bedfordit ja Fargot. Fargosta ja Bedfordista jäi mieleen, että niissä oli paljon vikoja. Heinäkuussa isäni meni kunnostamaan Aulis Raitalan asuttamaa kanttorila Ruskosillantielle. Hän oli siellä töissä muutamia viikkoja. Kävimme äitini kanssa muutamia kertoja katsomassa isän työntekoa.

Syksy oli kesäkuun tapaan kolea. Vettä satoi lähes päivittäin. Kesä jäi mieleen lapsuuteni kesistä sateisimpana. Puhuttiin, että Ilomantsissa satoi eniten Suomessa. Syyskuun ensimmäisenä päivänä aloitin koulunkäynnin Meskenvaarassa. Koulua pidettiin Urho Iksen talossa. Vanhemmat oppilaat kävivät koulua Kuuksenvaarassa. Koulua oli kuutena päivänä viikossa. Koulumatka oli neljä kilometriä ja koulumatka taittui jalan tai hiihtäen. Eväinä repussa oli maitopullo ja leipäpalaset, keittoruoan saimme talon puolesta. Ensimmäisenä koulupäivänä kolautin reppua koulumatkalla ja maitopullo meni rikki.

Luokallani oli 14 oppilasta, joista kolme Kettusta oli serkuksia. Syksyllä myöhästyimme muutamia kertoja tunneilta ja saimme nuhteita opettajaltamme. Eräänä päivänä serkkuni sai idean, että jos suljemme tytöt ulkokuussiin, tytöt myöhästyisivät tunnilta. Suunnitelma toteutettiin. Opettaja ihmetteli, mihinkä tytöt ovat hävinneet? Kuulustelujen jälkeen Laura arvasi kepposemme ja saimme teostamme tunnin jälki-istuntoa. Myöhemmin opettajamme Laura Penttinen epäili usein meitä Kettusia koulussa tapahtuneista pienistä kolttosista. Kysyin erään jälki-istunnon aikana; miksi sinä aina epäilet meitä pahanteoista? Laura vastasi ykskantaan: ”Kenet kerran keksitään, sitä aina arvaillaan.” Tottahan se oli, että pojilla oli kolttoset aina mielessä.

Sisarukset Kuuksenvaarassa kesällä 1962

Kesällä Suomessa, Otaniemessä vihittiin käyttöön ensimmäinen koeydinvoimalaitos, jonka

teho oli 100 kWh. Syksyn edetessä saimme kuulla radiouutisissa ja lukea Karjalaisesta, että USA:n ja Neuvostoliiton välit kiristyivät Kuuban ohjuskriisin johdosta. Lehdissä kerrottiin, miten Suomessa pitää varautua mahdolliseen ydinsotaan. Karjalaisessa oli yksilölliset ohjeet mitä ruokatarpeita tulee varata ydinsuojaan. Meidän isä suunnitteli navetan sisällä olevaa juuresvarastoa ydinsuojaksi. Lokakuun lopussa ohjuskriisi kuitenkin laukesi, kun Neuvostoliiton Nikita Hruštšov päätti poistaa ohjukset Kuubasta.

Syyskuun lopussa tilasin lehti-ilmoituksen perusteella kodinmerkkejä. Laskin mielessä kuinka paljon saisin voittoa merkkien myynnillä. Sateisena iltana, koulupäivän jälkeen, kiersin kylämme taloissa myymässä kodinmerkkejä. Usean tunnin uurastuksen aikana sain myytyä ainoastaan neljä merkkiä. Niillä en saanut katettua merkkien ostokuluja. Märkänä ja kylmissäni palasin kotiin ja sanoin, etten myy enää yhtään merkkiä. Äiti lupasi maksaa puuttuvat rahat. Sade jatkui useita viikkoja ja ensilumi satoi maahan lokakuun puolivälissä. Ilmat viilenivät ja talvi alkoi saada otetta. Kylän kauppias Yrjö Huurinainen hankki syksyllä TV-vastaanottimen. Kävimme ihmettä katsomassa muutamana sunnuntaina. Saimme joskus katsoa televisio-ohjelmia, mutta usein television edessä olevat luukut pysyivät kiinni. Marraskuussa serkkupojat saivat idean, miten saamme taskurahoja helpolla työllä. Lähdimme eräänä sunnuntaina metsään ampumaan oravia. Aioimme myydä ammutut oravannahkat kyläkauppaan. Metsässä oli paljon lunta ja monen tunnin uurastuksen jälkeen löysimme ensimmäisen oravan. Meillä oli aseena vanha ilmakivääri, jolla ammuimme oravaa kohti useita kertoja. Lopulta tupsukorva tipahti alas puusta, mutta nahka oli piloilla. Nahkassa oli useita luodinreikiä, eikä se olisi kelvannut kauppaan. Oravanmetsästys ei enää kiinnostanut ja lähdimme rämpimään lumisesta metsästä kohti kotia. Syksy eteni vauhdilla ja vihdoinkin saapui odotettu joulu ja joululoma. Saimme viettää kolme pitkää lomaviikkoa. Lunta satoi päivittäin joululoman ajan. Yksi vuosi elämäni helminauhassa oli loppuillaan.

Yläkuvassa Saarivaaran Tsasouna. Alakuvassa sateenkaari Niiralassa 30.4.2013.

